

Allochtone ouderen tussen twee culturen in

Roeline Knottnerus (foto: Miranda Birney)

In Nederland blijven, definitief terugkeren naar het land van herkomst of heen en weer blijven pendelen? Hoe langer allochtone ouderen in Nederland blijven, hoe dringender de keuze wordt.

Veel allochtone ouderen migreerden in de kracht van hun leven naar Nederland. Het was de bedoeling om hier een paar jaar te werken, om vervolgens met het verdiende geld in eigen land een beter bestaan op te bouwen. Maar het liep anders. Ze bleven hier, lieten hun gezinnen overkomen en raakten steeds meer geworteld in de Nederlandse samenleving. Inmiddels nadert een groot deel van hen de pensioengerechtigde leeftijd of is die grens al gepasseerd. Hoe ziet de groeiende groep allochtone ouderen zijn oude dag?

Die vraag staat centraal in het rapport 'Teruggaan of blijven' van de Stichting Bevordering Maatschappelijke Participatie. Allochtone ouderen geven hierin aan in wat voor een moeilijke positie zij vaak verkeren. Door hun kinderen, die hier zijn opgegroeid, hebben zij een onlosmakelijke band met Nederland. Maar toch blijft ook het verlangen naar hun vaderland knagen. Veel ouderen worden zo voortdurend heen en weer geslingerd tussen teruggaan en blijven. Sommigen kiezen er daarom voor te pendelen tussen Nederland en het land van herkomst.

Pendelen

Maar wie z'ou keuze kan maken, verkeert in een luxepositie. Voor veel allochtone ouderen is remigratie of pendelen geen optie. Tweederde van deze groep leeft onder de armoedegrens. Veel mensen die hier als gastarbeider kwamen, hebben niet of nauwelijks een pensioen opgebouwd. Ook krijgen zij vaak geen volledige AOW, omdat ze minder dan 50 jaar in Nederland hebben gewoond. Het verschil wordt in Nederland weliswaar tot op bijstandsniveau aangevuld door de sociale dienst. Maar dat deel van de uitkering kan niet worden meegenomen bij remigratie.

Met een gewone AOW-uitkering kan dat wel. Ook werken landen van herkomst lang niet altijd mee aan de voor de Nederlandse wet noodzakelijke controle op vermogen en uitkeringen. Dat kan vervelende consequenties hebben voor het inkomen van (re)migranten.

Een bijkomend probleem is dat in landen als Turkije, Suriname en Marokko de economische omstandigheden de laatste vijftien jaar zijn verslechterd en de prijzen enorm gestegen. Daardoor is rustig van het pensioen genieten ook daar een stuk moeilijker geworden.

Een ander probleem is dat veel allochtone ouderen zich hun oorspronkelijke vaderland vooral herinneren zoals het er vroeger was. Maar de tijd heeft er niet stilgestaan. Het is er vaak zo veranderd, dat veel ouderen zich ook daar niet meer echt thuis voelen. Voor veel oudere allochtonen zal het altijd een droom blijven om terug te keren. Een groot deel van hen blijft, al dan niet noodgedwongen, in Nederland wonen.

Ze verwachten daarbij over het algemeen dat hun kinderen voor hen zullen zorgen. Deze verwachting is gebaseerd op de gewoonten en tradities uit het land van herkomst, waar meestal geen andere oudedagsvoorziening bestaat dan de eigen familie. En op het beeld dat oudere migranten hebben van de ouderenzorg in Nederland. Die wordt vooral met verzorgingshuizen geassocieerd. En in de landen van herkomst zijn dat vaak 'armenhuizen'.

De kinderen van allochtonen voelen zich meestal zeer verantwoordelijk voor hun ouders. Zij zien het als hun plicht voor hen te zorgen. Maar die zware taak blijkt vaak nauwelijks te combineren met hun eigen ambities en de eisen die de Nederlandse samenleving aan hen stelt. Veel ouderen hebben er begrip voor als jongeren zeggen dat ze toch niet voor niets zoveel energie hebben geïnvesteerd in hun opleiding en hun werk. En ze zien ook wel in dat het in Nederland niet eenvoudig is om je ouders bij je in huis te nemen. In het land van herkomst wordt er vaak gewoon een stuk aan het huis gebouwd als het te klein is om de bejaarde (schoon)ouders op te vangen. Maar in Nederland kan dat niet zomaar. Toch blijft de angst om op de oude dag in een instelling terecht te komen en door vreemden verzorgd te moeten worden.

Gelukkig, zo blijkt uit het BMP-rapport, leert de ervaring dat na een bezoek aan verschillende verzorgingshuizen oudere migranten hun beeld vaak snel bijstellen. Een flink aantal zou bij nader inzien best in een dergelijk huis willen wonen. Mits er wordt gezorgd voor een aantal aanpassingen op het gebied van voeding, ruimte en verzorging.

Hulp

In de zorg is men zich van die noodzaak bewust. Steeds meer bejaarden- en verpleeghuizen moeten opvang bieden aan mensen uit andere culturen. Men begint te beseffen dat oudere allochtonen hulp van vreemden gemakkelijker zullen accepteren als die meer aansluit bij hun eigen cultuur. En zo moeilijk hoeft het niet te zijn om daarvoor te zorgen.

Dat bewijst de pragmatische aanpak van Jan Booi. Hij is directeur van verpleeghuis 'De Schildershoek' in Den Haag, waar mensen uit 35 verschillende culturen onderdak vinden. In De Schildershoek worden katholieke en protestante erediensten gehouden, maar ook islamitische, Hindi, en Winti diensten. Allemaal in hetzelfde kleine zaaltje. Dat wordt voor elke dienst eenvoudig omgebouwd met behulp van decorstukken met de bijpassende symbolen. Ook probeert men er zoveel mogelijk recht te doen aan eigen feestdagen en eetgewoonten. Booi lichtte zijn succesvolle aanpak onlangs toe in een forumdiscussie over integratie van allochtone ouderen in de Rode Hoed. Volgens hem voorkom je een hoop misverstanden door naast Nederlands personeel ook personeel van allochtone komaf aan te nemen, dat meer bekend is met de opvattingen van allochtone ouderen.

Een voorbeeld: veel allochtone ouderen hebben er grote moeite mee om door

iemand van de andere kunnen gewassen te worden. Dat is een probleem dat eenvoudig is op te lossen en allochtone ouderen veel schaamtegevoelens zal besparen. Maar dan dringt zich ogenblikkelijk de gedachte op: je zult de oudere Nederlanders de kost moeten geven voor wie precies hetzelfde geldt. Dat is de crux van het hele verhaal . Eigenlijk zijn de verschillen tussen allochtone en autochtone ouderen helemaal niet zo groot. Iedereen stelt immers prijs op een schoon huis, een goede lichaamsverzorging, goede gezondheidszorg en enig respect voor zijn of haar persoonlijke voorkeuren en wensen. Communicatie is daarbij het sleutelwoord. Of, zoals Jan Booij zegt: praat met mensen, kijk wat ze willen, toon je bereidwillig om samen met hen naar oplossingen te zoeken. Dan is elke kloof te overbruggen en zijn de meeste problemen op te lossen. Of je nu een allochtone of een autochtone Nederlander bent.